

Röportaj

Devabil Kara

SANAT VE TOPLUM

sanatçı zamanın ruhsal dalgalanmalarını sezdirir

QART space

www.qartspace.com | @qartspace

Benim sanatsal pratiğim, zamanın katmanlarını kazırken karşılaştığım görünmeyen tortuları dönüştürerek görünür kılma çabasıdır.

DEVABİL KARA'NIN SANAT YOLCULUĞU

Sanat yolculuğum, 1982 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'ndeki lisans eğitimimle biçimlenmeye başladı. Ancak bu süreç, salt kurumsal bir ilerleyişten ziyade, kavramsal bir **arkeoloji** alanına dönüştü. Zira benim için sanatsal pratik, bir arkeoloğun titizliğiyle zamanın katmanlarını kazımak, üstünü örtmek ve görünmeyen tortuları görünür kılma çabasıdır. Yolculuğumun temel dinamiği, 'yolda olma' halidir; ötekiyle karşılaşmak, bilinmeyene doğru hareket etmek ve her karşılaşmada epistemolojik bir dönüşüm yaşamaktır.

1980'lerin sonundaki ilk dönem yapıtlarımda yoğun bir renk enerjisi ve dışavurumcu bir tavır hâkimdi. Kısa süre içinde resim yüzeyinde bir 'gerilim hattı' oluşturmaya başladım; özgür fırça vuruşları ile rasyonel, geometrik kurguları aynı yüzeyde buluşturarak sanat tarihi, ustalar ve kendi içsel dinamiklerimle bir söyleşiye girdim. 'Ustalarla Söyleşi' serisinde somutlaşan bu dönem, bir arayışın, bir tartışmanın alanıydı.

1990'lı yılların başında arkeolojiye olan merakımı **'Sit Alanı'** kavramıyla resmime taşıdım. **'4. Katman'** arayışı işte bu noktada doğdu. Artık nesnelerin kendisini değil, onların zamanla bıraktığı izleri, gölgeleri ve yüzeyde oluşturduğu tortuları sorgulamaya başladım. Kazıma, örtme, balmumu gibi malzemelerle zamanın aşındırıcı ve örtücü etkisini somutlaştırdım. 4. katman, hem nesnel hem de düşünsel olarak derinlerin estetiğini kurma eylemi, zamanla kurulmuş, katmanlaşarak zamanın ifadesi haline gelmiş tabakaların bozularak yeniden kurulması, bir boşluk olarak zamanın ta kendisi, bilinmeyenin bilinir kılınmasıdır. 4. katman hayatın içeriği ile ilgili bir keşif, varlığın zaman içerisinde oluşumunun enerjisini duyumsama ile ilgili bir zaman dışılık bir mekân dışılık. 2000'li yıllardan itibaren bu sorgulama **sis, bellek ve mekân** fenomenleriyle derinleşti. Sis, izleyicinin alışık olduğu görsel dünyayı bozuma uğratarak onu görünmeyenle, belirsizlikle yüzleştiren bir 'ara durum' metaforuna dönüştü. Beyaz Balina, sandalye imgesi gibi kişisel ve mitik öğeler, mekânın ve zamanın belleğini temsil eden araçlar haline geldi. Bu dönemde üretimlerim, tuvalin sınırlarını aşarak kamu kurumlarının duvarlarına da taşındı. Örneğin, Turkuaz Dalga (İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 2015), 15 Temmuz Şehitler Anı Duvarı (2017) ve Ses Dalgası (2017) gibi projeler, sanatın kamusal hafızayla kurduğu doğrudan ilişkinin somut örnekleri oldu. Bir Varoluş Öyküsü: Ankara (Hacettepe Üniversitesi, 2019) adlı duvar resmim ise Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren Ankara'nın devamlılık ve varoluş sembolü olarak önemini, genç kuşaklara estetik bir dille aktarmayı hedefledi.

Son yıllarda sanat yolculuğum, Platon'un kozmolojisinden ödünç aldığım **'Khora'** kavramı etrafında şekilleniyor: Bir şeyin var olabilmesi için zorunlu olan o kabın içindeki boşluk, hem oluşu içine alan hem de sınırlayan hazne. Artık tuval yüzeyi, tüm katmanların soyulduğu, boşluğun ve sessizliğin görünür kılındığı bir Khora'ya dönüşmüştür. Böylece sanat yolculuğum, nesneyi temsil etmekten, onun yokluğunda açılan o sonsuz boşluğa bakmaya doğru evrilmiştir.

Sanat yolculuğum yolda olma halidir ve zamanla nesnenin yokluğunda açılan sonsuz boşluğun bilinmezliğine doğru evrilmiştir.

SANAT VE TOPLUM
sanatın toplumla bağ kurma gücü

Sizce bir sanatçıyı sanatçı yapan en önemli özellikler nelerdir?

Bir sanatçıyı sanatçı yapan şey, kullandığı malzeme ya da teknik değil; yaşamın ta kendisi olup, zamanın ruhsal dalgalanmalarını duyabilme kapasitesi ve bu duyarlılığı **özgün ve güçlü** bir ifadeye dönüştürebilme becerisidir. Bu bağlamda dört temel özellik öne çıkar:

1. Duyarlılık ve Sorgulama Cesareti: Sanatçı, 'eğlence cemaati' ile sermayenin kuşattığı hızlı tüketim sistemi arasında bir seçim yapmak zorundadır. Gerçek sanatçı, kendi özerk yargısını koruyarak 'O ne?', 'O kim?' gibi temel varoluşsal soruları sormaktan vazgeçmeyen kişidir.

2.Kavramsal Derinlik ve Disiplinler arası Düşünebilme Sanatçı, bir arkeolog gibi farklı disiplinlerin yöntemlerini ödünç alabilmelidir. Pratiğimde arkeolojik kazı ile resimsel yüzeyde kazıma-örtme tekniği arasında kurduğum ilişki gibi, sanatçı kavramsal çerçevesi ile teknik uygulama arasında bir paralellik kurabilmelidir. Materyal, bu bütünlüğün hizmetinde bir araçtır.

3. 'Ara Durum'da Kalabilme Yeteneği: Sanatçı, kesin ve dogmatik olanın peşinde koşmaz. Var ile yok, görünen ile görünmeyen arasındaki 'ara durum'da kalabilme cesaretini göstermelidir. Tıpkı sisin yarattığı belirsizlik ya da gölgenin ne tam varlık ne tam yokluk oluşu gibi, sanatçı da bu gerilimi biryaratıcılık kaynağına dönüştürebilmelidir.

4. Genelden Özele Yönelme ve Nesnelleştirme: Sanatçı, mekân, zaman, bellek gibi insanlığı toptan etkileyen genel kavramlardan yola çıkar. Ancak bunu kendi son derece özel, kişisel imgeler dünyasından (bir limon kokusu, bir sandalye, bir beyaz balina) süzerek evrensel bir dile dönüştürebilmelidir. İşte sanatçıyı sanatçı yapan da bu başkalaşımın başarısıdır.

Sanatın toplumla bağ kurma gücünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sanatın toplumla bağ kurma gücü, en temel ve dönüştürücü niteliklerinden biridir. Bu güç, öncelikle bellek oluşturma ve aktarma kapasitesinde yatar. Çalışmalarımda uzun süredir vurguladığım gibi, izler bakan kişiyi orada olmayan nesnelere dair ilişkiler kurmaya zorlar. Kamusal alanda gerçekleştirdiğim duvar resimleri, bu bağın en somut örnekleridir. Hacettepe Üniversitesi'ndeki 'Bir Varoluş Öyküsü: Ankara' (2019), Cumhuriyet'in kuruluşundan bugüne Ankara'nın devamlılık sembolü olarak önemini genç kuşaklara aktarırken; İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'ndeki '15 Temmuz Şehitler Anı Duvarı' (2017), yakın tarihin kolektif travmasını 'milli birlik ve beraberlik ruhu' ile yeniden kodlayarak kamusal bir hafıza mekânı inşa etmiştir.

İkinci olarak, sanatın toplumla bağ kurma gücü, belirsizlik ve gizem karşısında ortak bir sorgulama alanı yaratmasıdır. Sanat, durağan ve kararlı bir yaşam modeli arayan insana değişkenliği, zamanı ve belirsizliği kendi iyileştirici gücüyle yeniden anımsatır. 'O ne?', 'O kim?' soruları, varlığın gerçeğini kavramak isteyen insanın bir ömür boyu sorduğu temel sorulardır. Sanat, bu sorulara kesin yanıtlar vermek yerine, izleyiciyi kendi yanıtlarını bulmaya, hayal gücünü ve sezgilerini kullanmaya davet eder.

Üçüncü olarak, sanatın toplumsal bağ kurma gücü, farklı algı biçimlerine kapı aralamasıdır. Sis gibi fiziksel fenomenler, insanın alışık olduğu görsel dünyayı bozuma uğratarak gerçek ile gerçek olmayan arasındaki ayrımı bulanıklaştırır. Bu durum, izleyiciyi dünyayla etkileşim kurmanın yeni yollarını keşfetmeye davet eder.

Bu bağlamda, Diş Hekimliği Fakültesi'ndeki akrilik duvar resmi (2017) ve Tıp Fakültesi Temel Bilimler Binası'ndaki 'Tıp Eğitimi' temalı duvar resmi (2019) gibi çalışmalar, sanatın yalnızca estetik bir nesne olmadığını, aynı zamanda bir eğitim ve tedavi ortamının atmosferini dönüştürebilecek, algıyı yeniden şekillendirebilecek bir güce sahip olduğunu göstermektedir.

Ancak bu noktada eleştirel bir değerlendirme yapmak gerekir: Küresel şirketlerin desteğini alan kurumlar, sanat üzerinden kendi isimlerini ön plana çıkarmakta, bir 'cemaat' karakteriyle hareket ederek kültür-sanata akan paradan pay alabilmek için taraflı projeler üretmektedir. Sanat, paraya tahvil edilen bir fetiş nesneye dönüşmediği, sanatçının özerk yargısı korunduğu sürece toplumla anlamlı ve dönüştürücü bir ilişki kurabilir. Benim için sanatın toplumsal bağının en güçlü hali, her izleyicinin kendi kişisel ve kolektif belleğini yeniden kurmasına, geçmişin izlerini takip ederek kendi hikâyesini bulmasına fırsat yaratmasıdır. Çünkü geçmişin belleği doğru kodlanmadığında, geleceğin koşulları da doğru şekillendirilemez.